

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060205

DOM
2024-11-13
Stockholm

Mål nr
M 4832-23

Sid 1 (16)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-03-20 i mål nr M 3806-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

Miljö- och byggnämnden i Nybro kommun
382 80 Nybro

Ombud: Advokaten K.H.
Advokaterna Gustafsson, Arnbom & Hedberg KB
Svartmangatan 16
111 29 Stockholm

Motpart

New Wave Group AB, 556350-0916
Kungsportsavenyn 10
411 36 Göteborg

Ombud: Advokat S.N.
Alrutz' Advokatbyrå AB
Kungsgatan 42
111 35 Stockholm

SAKEN

Föreläggande enligt 10 kap. miljöbalken om undersökningar och åtgärder avseende förorenade byggnader och avfall på fastigheterna X 2:1 och 9:1 inom Orrefors före detta glasbruksområde i Nybro kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 2124852

Postadress Box 2290 103 17 Stockholm	Besöksadress Birger Jarls Torg 16	Telefon 08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	Telefax	Expeditionstid måndag – fredag 08:00–16:30
---	---	--	----------------	---

BAKGRUND

Aktiebolaget Orrefors Glasbruk (556037-0461) bildades 1938 och tog då över den glastillverkning som sedan 1898 bedrivits på fastigheten X 2:1 i Nybro kommun. Aktiebolaget Orrefors Glasbruk namnändrades 1990 till Orrefors Aktiebolag, 1993 till Orrefors Kosta Boda AB, 2013 till Kosta Glasproduktion AB och 2017 till GRPS Properties in Sweden AB. Bolaget benämns fortsättningsvis **GRPS**.

GRPS har haft flera ägare under åren. Under 1980- och 1990-talet ägdes GRPS av Wallenbergsfären. 1990 gick Orreforsgruppen ihop med Åforsgruppen (Kosta Boda) och kom då att omfatta sju glasbruk: Kosta, Åfors, Boda, Orrefors, Sea, Sandviks och Johansfors. Glasbruken drevs inledningsvis som dotterbolag till GRPS. 1997 förvärvades GRPS av det danska bolaget Royal Scandinavia A/S, via det svenska holdingbolaget **Orrefors Kosta Boda Holding AB** (556519-1300), fortsättningsvis benämnt **OKAB**.

Som mest hade GRPS under mitten av 1990-talet och början av 2000-talet över 900 anställda.

De olika glasbruken drevs i dotterbolag till GRPS fram till våren 2005 då vissa av dotterbolagen genom fusion uppgick i GRPS. Glasbruken i Orrefors och Kosta drevs därefter i GRPS. Samma år förvärvade **New Wave Group AB** (556350-0916), fortsättningsvis benämnt **NWG**, OKAB. NWG blev därmed koncernmoderbolag för GRPS, såsom helägt dotterbolag till OKAB. Efter NWG:s förvärv av OKAB genomfördes olika åtgärder, såsom nedläggningar och personalminskningar, för att förbättra lönsamheten. Produktionen i Orrefors lades ner 2013. I princip endast fastighetsförvaltning och uthyrning av lokaler kvarstod som verksamhet där. Verksamheten i Kosta fortsatte dock i GRPS. I samband med nedläggningen av Orrefors namnändrades GRPS från firman Orrefors Kosta Boda AB till Kosta Glasproduktion AB. Samtidigt övertog moderbolaget OKAB GRPS firma Orrefors Kosta Boda AB.

2017 inleddes en avveckling av NWG:s engagemang i Orrefors.

I juli 2017 överlät GRPS genom en inkråmsöverlåtelse glasproduktionen vid Kosta liksom fastigheterna Kosta 13:11 (produktionsfastigheten) och Kosta 13:17 i Lessebo kommun till ett nystartat dotterbolag i NWG-koncernen. Dotterbolaget tog GRPS tidigare firma Kosta Glasproduktion AB. Dotterbolaget har sedermera genom fusion uppgått i OKAB. GRPS överlät också aktierna i två dotterbolag till OKAB. Den 1 juli 2017 överläts aktierna i GRPS till ett vilande bolag inom NWG-koncernen: **GRHS Holding in Sweden AB** (556544-8833), fortsättningsvis benämnt **GRHS**.

Den 31 juli 2017 beslutade bolagsstämman i GRPS att bolaget skulle träda i likvidation. Kvar i GRPS fanns då 20 glasbruksfastigheter i Emmaboda, Lessebo och Nybro kommuner. I augusti 2017 kungjordes kallelse på okända borgenärer. I likvidatorns ansökan uppgavs att GRPS inte hade några kända fordringsägare. Kallelseprocessen avslutades den 5 februari 2018 genom att Bolagsverket meddelade att inga okända borgenärer hade anmält någon fordran.

I mars 2018 fick likvidatorn besked av NWG att GRPS, via holdingbolaget GRHS, skulle säljas, dock att NWG per den 27 mars 2018 först skulle förvärva fyra fastigheter från GRPS. Enligt ett köpeavtal den 28 mars 2018 förvärvade bolaget Pensionsresan AB (556843-2453), för en köpeskilling om 10 000 kr aktierna i GRHS, och därmed även indirekt aktierna i GRPS, av NWG. Den 4 april 2018 beslutade bolagsstämman i GRPS att likvidationen skulle upphöra.

Någon gång under 2019 övergick aktierna i GRHS (och därmed även indirekt aktierna i GRPS) från Pensionsresan AB till Tech European System AB (559044-2702). Den 2 september 2019 förvärvade Tech European System AB:s dotterbolag Millgroup Ways AB (559216-2480) från GRPS fastigheterna X 2:1 och Y 1:1 i Nybro kommun samt Z 1:81 i Emmaboda kommun för 14 477 000 kr. Den 12 oktober 2020 förvärvade Millgroup Ways AB:s dotterbolag GMM Production AB (556595-6777) fastigheten X 2:1 för 11 620 000 kr. I december 2019 överläts aktierna i GRPS till bolagets två styrelseledamöter.

Då årsredovisning för 2019 i GRPS inte inkommit i tid beslutade Bolagsverket om tvångslikvidation den 16 februari 2021. Efter att likvidatorn inte fått kontakt med ställföreträdarna försattes GRPS i konkurs den 12 mars 2021.

Miljö- och byggnämnden i Nybro kommun beslutade den 9 december 2021 att rikta ett föreläggande mot NWG med anledning av förorenade byggnader och avfall på Orrefors före detta glasbruksområde.

GRPS konkurs avskrevs enligt 10 kap. 1 § konkurslagen (1987:672) genom Växjö tingsrätts beslut den 12 juli 2022. Beslutet har inte överklagats.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljö- och byggnämnden i Nybro kommun (nämnden) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom liksom länsstyrelsens beslut och fastställa nämndens beslut den 9 december 2021 om föreläggande vid vite med anledning av förorenade byggnader och avfall på Orrefors före detta glasbruksområde.

New Wave Group AB (NWG) har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Nämnden har anfört sammanfattningsvis följande.

Bakgrund

Orrefors glasbruk bedrevs mellan åren 1898 och 2013. Orten är klassad som riksintresse för kulturmiljön. I Orrefors glasbruk, som ligger centralt i Orrefors samhälle, har produktionen av konsumtions- och konstglas i kristall varit omfattande. Verksamheten har lett till att stora mängder bly, arsenik och andra farliga ämnen har spridits till om-

givningen via luft, vatten och fyllnadsmassor. Stora mängder avfall i form av sliprester, kasserad mäng och kasserat glas har använts som fyllnadsmassor runt glasbruket. Orenat processvatten och dagvatten har släppts ut i Vapenbäcksån, som rinner genom området och är en del av Ljungbyån med utflöde i Kalmarsund (Östersjön). Utsläpp av dagvatten till Vapenbäcksån sker fortfarande. Med ytvattnet har föroreningar spridits långa sträckor från glasbruksområdet och påträffas i sediment och våtmarker nedströms, bland annat extremt förhöjda halter av bly i sedimenten.

En inventering av glasindustrin i Kalmar och Kronobergs län enligt MIFO (Metodik för Inventering av Förorenade Områden) fas 1 genomfördes av länsstyrelsen 1999–2000. Inventeringen utvisade för Orrefors glasbruk att det är ett område med mycket hög känslighet och relativt högt skyddsvärde som har bitvis mycket höga halter av framförallt bly. Objektet bedömdes i riskklass 2. Vid riskklassning enligt MIFO fas 2 2007 placerade länsstyrelsen Orrefors glasbruk i den högsta riskklassen (riskklass 1), dvs. mycket stor risk för människors hälsa och miljön. Objektet är vidare ett av de allvarligaste i Kalmar län utifrån risksynpunkt, varför det tillhör ett av de högst prioriterade efterbehandlingsobjekten i länet. 2007 uppskattade länsstyrelsen att kostnaden för att åtgärda ett glasbruk inklusive dess deponiområde i typfallet uppgår till 10–49 miljoner kr exklusive kostnader för sanering av sediment. I dagsläget uppskattas kostnaden för att åtgärda föroreningarna från Orrefors glasbruk i jord, sediment och våtmarker till i storleksordningen 100–150 miljoner kr.

Glasbruksverksamheten – koncernbidrag och värdeöverföringar

NWG, som är börsnoterat på NASDAQ OMX Stockholm, verkar med ett flertal varumärken på konsument- och företagsmarknaden med fokus på sport, fritid, inredning och gåvor. Koncernen har verksamhet såväl i som utom Sverige. NWG hade räkenskapsåret 2017 en omsättning på 5,6 miljarder kr och ett rörelseresultat på 470 miljoner kr.

Orrefors glasbruk var endast ett av flera glasbruk inom NWG-koncernen sedan förvärvet av OKAB 2005. Offentliga uppgifter om de enskilda glasbrukens lönsamhet

saknas. Däremot kan utifrån uppgifter i GRPS årsredovisningar konstateras att glasbruken totalt sett genererat omfattande förluster under perioden 2005–2013. Den summerade rörelseförlusten uppgår till lite drygt 270 miljoner kr.

Baserat på uppgifter från de aktuella bolagens årsredovisningar, framgår att GRPS där den huvudsakliga verksamheten har bedrivits, har mottagit koncernbidrag i en betydande omfattning, varav merparten – i vart fall cirka 279 miljoner kr – från bolag utanför glasbruksverksamheten. På grund av den stora mängden dotterbolag till NWG i Sverige och utlandet är det inte praktiskt möjligt att utan NWG:s medverkan reda ut vilka bolag som har lämnat koncernbidrag till GRPS.

Efter nedläggningen av Orrefors glasbruk visade GRPS ett positivt resultat för 2013 – 15,8 miljoner kr på en omsättning om 84,3 miljoner kr. 2013–2016 fattade bolagsstämman i GRPS beslut om aktieutdelningar om sammanlagt cirka 100 miljoner kr. Konkursförvaltaren har kallat aktieutdelningarna för bolagstömning och kommit fram till att aktieutdelningarna otillbörligen gynnat moderbolaget NWG samt att GRPS, tillsammans med senare inträffade händelser, blev insolvent genom aktieutdelningarna.

Inkråmsöverlåtelsen av glasverksamheten i Kosta och de därmed sammanhängande fastighetsöverlåtelseerna i juli 2017 skedde enligt konkursförvaltaren sannolikt till underpris och utgjorde även de bolagstömning som otillbörligt gynnade NWG och medförde insolvens i GRPS.

Detsamma gäller för överlåtelsen den 27 mars 2018 av ytterligare fyra fastigheter till ett annat nystartat bolag inom NWG-koncernen (Smålandsriktet Fastigheter AB). Fastigheterna bestod av obebyggd tomtmark, restaurang, f.d. outlet samt tidigare Sandviks glasbruk i Hovmantorp.

I Orrefors miljötillstånd från 2004 fanns i villkor 21 krav på inlämnande av en saneringsplan om hela eller delar av verksamheten skulle upphöra. GRPS drabbades därmed av indirekt insolvens i anslutning till beslutet att lägga ned verksamheten i Orrefors 2013. Vid denna tidpunkt stod det klart att det skulle uppstå saneringskostnader under de närmaste åren. De aktieutdelningar som ägde rum 2013–2016 bidrog

var och en för sig till att GRPS förlorade möjligheten att betala de miljöskulder som fanns. GRPS aktiekapital sänktes från cirka 36 miljoner kr till endast 50 000 kr från 2013. GRPS får därför anses ha varit underkapitaliserat från 2013. Konkursförvaltarens uppfattning är att obeståndet fullbordades i och med den bolagstömning som ägde rum i juli 2017 och att det måste ha varit uppenbart för inblandade personer att GRPS från det ögonblicket saknade möjlighet att reglera miljöskulderna. GRPS lyckades visserligen löpande bekosta verksamheten och likvidatorns arvode under den efterföljande frivilliga likvidationen, bl.a. med stöd från NWG. GRPS hölls således flytande fram till avyttringen till Pensionsresan AB i mars 2018. Men det förhållandet, att GRPS med NWG:s stöd klarade av att betala skulder som förföll till betalning i ytterligare nio månader efter inkråmsöverlåtelsen, läker enligt konkursförvaltarens uppfattning inte det bakomliggande obeståndet gällande miljöskulderna.

NWG:s verksamhetsutövaransvar enligt rättsfallet MÖD 2018:23 Proton

Det finns uppenbara likheter mellan detta fall och det som prövades i rättsfallet MÖD 2018:23 *Proton*. Den förorenande verksamheten har bedrivits av NWG:s helägda dotterbolag GRPS. GRPS gick med omfattande förlust under 2005–2013, rörelseförlusten uppgår till drygt 270 miljoner kr för perioden. Största delen av verksamheten i GRPS lades ner 2013 och Orrefors glasbruk, lades ner helt. Dessförinnan hade verksamheten i GRPS understötts och möjliggjorts av omfattande koncernbidrag, varav merparten – i vart fall cirka 279 miljoner kr netto — från koncernbolag utanför den gren som innehöll den svenska glasbruksverksamheten, dvs. inte från GRPS dotterbolag. Koncernbidragen har möjliggjort den fortsatta verksamheten i bl.a. Orrefors glasbruk under förluståren. NWG måste i egenskap av styrande moderbolag i koncernen anses haft den yttersta kontrollmakten över hur koncernbidragen skulle förmedlas inom koncernen. NWG har därmed haft ett avgörande inflytande på verksamheten som bidragit till föroreningarna i fråga. NWG har även haft rättslig och faktisk möjlighet att påverka verksamheten genom sin starka ställning som ensam aktieägare och som den som i sammanhanget får anses som den egentliga koncernbidragsgivaren. NWG ska sammanfattningsvis betraktas som verksamhetsutövare vid sidan av dotterbolaget GRPS. Eftersom ansvaret för efterbehandling är solidariskt om det finns flera

verksamhetsutövare, har nämnden haft fog för att rikta det aktuella föreläggandet mot NWG.

Det har dessutom förekommit personsamband i de berörda bolagen. VD och koncernchef liksom vice VD och vice koncernchef i NWG har suttit i styrelsen för alla tre bolag: GRPS, OKAB och NWG.

Åtgärdernas omfattning och bidrag till föroreningsskadan ska inte påverka bedömningen av vem som ska anses vara verksamhetsutövare. Ansvarsfördelningen mellan flera verksamhetsutövare prövas i regressledet. Reglerna i 10 kap. miljöbalken syftar till en effektiv och förenklad offentlighetsreglering.

NWG:s ansvar på grund av ansvarsgenombrott

För det fall NWG inte skulle anses som verksamhetsutövare, är NWG i vart fall ett tydligt exempel på en bakomliggande aktör med bestämmande inflytande över verksamhetsutövaren, som försökt att undkomma eller minska en verksamhets miljöskulder genom systematisk bolagstömning och genom att låta verksamheten underkapitaliseras i förhållande till de risker som verksamheten för med sig. Dispositionerna har gjort GRPS insolvent så att dess förmåga att stå sitt miljöansvar har eliminerats helt och hållet. NWG har haft makt att utnyttja situationen för egen vinning genom att tillgångarna tillförts NWG-koncernen och har gjort det på ett sätt som måste betraktas som otillbörligt. En föroreningsskada utgör en allvarlig inverkan på naturen och påverkar hela samhället och i synnerhet människor som bor eller annars vistas i det område där föroreningen finns. Det är ett ansvar att avhjälpa miljörisken som gäller gentemot det allmänna, i förhållande till alla i samhället. Dispositionerna har syftat till att kringgå verksamhetsutövarens ansvar för avhjälpan av miljöskador enligt miljöbalken och har rubbat den balans mellan verksamhetens risker för samhället och verksamhetsutövarens ansvar för nödvändiga avhjälpanåtgärder som reglerna är avsedda att åstadkomma. NWG ska därför i vart fall på grund av ansvarsgenombrott åläggas ansvar för bristerna i GRPS möjligheter att uppfylla sitt ansvar.

GRPS borde ha gjort avsättningar för fordran för avhjälpande i årsredovisningen, men Mark- och miljööverdomstolen har inte att bedöma om GRPS följt god redovisnings- sed eller inte. Att konkursen avskrivits saknar betydelse. Ansvaret enligt 10 kap. 2 § miljöbalken kan inte vara avhängigt möjligheterna till återvinning enligt 4 kap. konkurslagen eller konkursförvaltarens avvägningar när det gäller att ta till vara borge- närens gemensamma rätt och bästa samt vidta alla de åtgärder som främjar en för- månlig och snabb avveckling av boet, jfr 7 kap. 8 § konkurslagen.

NWG har anfört sammanfattningsvis följande.

NWG har inte ansvar som verksamhetsutövare vid sidan av GRPS

Från det att NWG 2005 förvärvade OKAB, och därigenom indirekt GRPS, till dess att verksamheten i Orrefors lades ner 2013 har några föroreningar eller allvarliga miljö- skador knappast uppstått där. Av Orrefors miljötillstånd från 2004 framgår att verk- samhetens miljöpåverkan var begränsad.

Enligt nämnden uppgår kostnaderna för att åtgärda föroreningarna vid Orrefors glas- bruk till 100–150 miljoner kr. Enligt förvaltarberättelsen i GPRS konkurs uppgick skulderna i bolaget till cirka 70 miljoner kr men det går inte att utläsa hur stor del av dessa som var miljöskulder. Både nämndens och konkursförvaltarens uppgifter är grova uppskattningar som inte delas av NWG. Verksamheten inom de aktuella fastig- heterna har bedrivits väldigt länge och innan någon miljölagstiftning fanns på plats. Det finns inget som tyder på att verksamheten har bedrivits vårdslöst eller i strid med gängse då gällande normer. Att påstå att ansvaret för samtliga av de föroreningar som finns inom fastigheterna skulle hamna på GRPS är inte en rimlig tolkning av lagstift- ningen och praxis. För föroreningar som uppkommit genom den järnbruksverksamhet som bedrevs på fastigheterna 1726–1898 kan GRPS inte bära något ansvar. Ansvaret för avhjälpandekostnader för föroreningar uppkomna 1898–1959 ska enligt fast praxis jämkas till 0 och för perioden 1960–1969 till hälften. Om man antar att föroreningarna uppkommit jämnt över tid skulle GRPS endast ansvara för 17 % av de totala avhjälp- andekostnaderna. Perioden 2005–2013 då NWG enligt nämnden ska ansvara utgör endast 2 %.

NWG vidhåller att bruket vid Orrefors trots allt var lönsamt fram till dess att det avvecklades 2013. Det nämnden anfört om motsatsen tar inte hänsyn till den större bilden av verksamheten eller vad som skulle ingå (i form av varumärken, design m.m.) i en försäljning av just bruket vid Orrefors. Med hänsyn till den långa tidsperiod som förflutit har NWG i dagsläget inte möjlighet att bevisa att verksamheten var lönsam vid denna tidpunkt. Dock är varumärket Orrefors alltså starkt.

Hur det än förhåller sig med den saken kan nämndens påstående att GRPS blev insolvent i samband med beslutet att lägga ned verksamheten i Orrefors eftersom den latent miljöskulden då aktualiserades inte godtas. Ett ansvar för avhjälpandeåtgärder är inte en klar och förfallen fordran. Ansvaret behöver utredas och i de flesta fall jämkas ansvaret. Det är också ytterst osäkert när ansvaret aktualiseras. Avhjälpandekostnader behöver inte betalas samma dag som nedläggning sker utan arbetet med avhjälpande sker löpande över flera år. GRPS blev därmed inte insolvent i samband med nedläggningsbeslutet. Inte heller kan man anse att GRPS blev insolvent i samband med aktieutdelningarna eller de överlåtelser som har skett. Det är således inte frågan om några otillåtna värdeöverföringar enligt 17 kap. 3 § aktiebolagslagen (2005:551). Det var inte heller fråga om en klar och förfallen skuld varför miljöskulder inte heller skulle redovisats i GRPS bokföring (varken som skuld eller som avsättning). Detta är i linje med god redovisningssed och stämmer för övrigt överens med hur staten hanterar myndigheternas kostnad för sådant ansvar. Någon skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning har inte förelegat.

Det faktum att bolagen under vissa perioder har företrätts av samma personer innebär inte att bolagens ansvar är delat; bolagen är alltså skilda juridiska objekt. Att samma personer förekommer i flera styrelser är inte ovanligt i en koncern.

Enligt nämnden är föreläggandet skäligt då det i grunden rör sig om begränsade åtgärder såsom utredningsarbeten. Även om föreläggandet i sig är begränsat är principfrågan större. Det råder ingen tvekan om att området där glasbruksverksamheten har bedrivits är förorenat. Att rikta ett föreläggande mot någon som enligt lag inte kan hållas ansvarig är inget annat än oskäligt.

Förutsättningar för ansvarsgenombrott föreligger inte

Vid NWG:s indirekta förvärv av GRPS bedrev GRPS redan en väl etablerad verksamhet som då funnits i över ett sekel. Det är således inte fråga om något bulvanförhållande där NWG genom GRPS (eller genom OKAB genom NWG) har bedrivit verksamhet. GRPS verksamhet har bedrivits självständigt och oberoende av sitt ägarskap. Verksamheten har inte varit underkapitaliserad. NWG har inte genom koncernbidrag understött den av GRPS bedrivna verksamheten. Koncernbidrag har förekommit men det har inte varit fråga om att NWG lämnat kapitaltillskott till GRPS. Den verksamhet som GRPS bedrev under tiden som NWG var modermoderbolag till bolaget har inte heller orsakat de föroreningar som finns på fastigheterna och som föreläggandet avser.

Nämnden har gjort gällande att händelser som inträffade efter att glasbruksverksamheten i Orrefors lades ned 2013 ska innebära att förutsättningarna för ansvarsgenombrott föreligger. Nämnden har i dessa avseenden hänvisat till de förfaranden som i förvaltarberättelsen rubricerats som ”bolagstömningar”. NWG bestrider att det har förekommit några otillbörliga bolagstömningar. Om så skulle vara fallet kan det ändå inte medföra att NWG ska ta över GRPS ansvar för avhjälpan av miljöskador. För sådana fall tillhandahåller konkurslagen möjlighet att föra talan om återvinning. Att i förvaltningsrättslig ordning hävda att det miljörättsliga ansvaret övergått från bolaget till dess ägare saknar stöd i miljöbalken och är en ordning som lagstiftaren uttryckligen har avstått från att införa.

Det faktum att konkursen är avslutad utan att konkursförvaltaren väckt talan visar att det inte finns några rättsliga tvister hänförliga till konkursen och att det som förvaltaren har angett i förvaltarberättelsen inte kan anses ge en korrekt bild av vad som förevarit.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Kan föreläggandet riktas mot NWG i egenskap av verksamhetsutövare?

Nämnden har grundat föreläggandet på att NWG vid en tillämpning av de kriterier som kommer till uttryck i rättsfallet MÖD 2013:28 *Proton* är att betrakta som verksamhetsutövare vid sidan av GRPS och därför har ett solidariskt ansvar för avhjälpandet.

Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningskada att anse som verksamhetsutövare i kapitlets mening. Verksamhetsutövaren är ansvarig för det avhjälpande som ska ske enligt bestämmelserna i kapitlet. Begreppet verksamhetsutövare är dock inte definierat i miljöbalken, utan det har överlämnats till rättspraxis att uttolka det. Om flera verksamhetsutövare är ansvariga ska de som utgångspunkt svara solidariskt enligt 10 kap. 6 § miljöbalken.

Ett aktiebolag utgör en juridisk person vars förmögenhetsmassa är skild från dess aktieägares. Aktieägaren är inte ansvarig för bolagets skulder i allmänhet eller för bolagets avhjälpandeansvar enligt miljöbalken. Ägaren av det bolag som har bidragit till en förorening är alltså som utgångspunkt inte att anse som verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § miljöbalken vid sidan av eller i stället för bolaget. (Se t.ex. rättsfallen MÖD 2022:2 *KemMan* och MÖD 2021:28 *Bussverksamheten i Örebro*).

I rättsfallet MÖD 2013:28 *Proton* bedömde dock Mark- och miljööverdomstolen att ett moderbolag var att betrakta som verksamhetsutövare vid sidan av det dotterbolag som bedrivit den verksamhet som bidragit till föroreningen. Detta eftersom moderbolaget i det fallet hade ett avgörande inflytande över dotterbolaget och även rättslig och faktisk möjlighet att påverka verksamheten som ensam aktieägare samt då moderbolaget genom koncernbidrag möjliggjort verksamheten i dotterbolaget. I målet var klarlagt att betydande kapitaltillskott lämnats från moderbolaget till dotterbolaget och att dessa tillskott var en förutsättning för verksamhetens bedrivande.

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömning.

Nämnden har anfört att det på grund av den stora mängden dotterbolag till NWG i Sverige och utomlands inte är möjligt att reda ut vilka bolag som lämnat koncernbidrag till GRPS. Av utredningen i målet framgår att det i GRPS bedrevs glasbruksverksamhet på olika platser under de år som nämnden gjort gällande att koncernbidrag lämnats och att omfattande dispositioner skett från bolaget såväl efter det att verksamheten vid Orrefors lagts ned som efter att GRPS, genom överlåtelsen av de dåvarande moderbolaget GRHS, sålts till ett bolag utanför NWG-koncernen. Nämnden har anfört att verksamheten vid Orrefors gått med förlust och att koncernbidragen möjliggjort verksamheten medan NWG har anfört att den samlade verksamheten vid Orrefors var lönsam.

Verksamhetsutövaransvar för ett moderbolag (aktieägaren) enligt de principer som följer av rättsfallet MÖD 2013:28 *Proton* förutsätter att kapitaltillskott har skett från moderbolaget till det dotterbolag som bidragit till föreningen och att detta tillskott varit nödvändigt för verksamhetens fortsatta bedrivande. Enligt Mark- och miljööverdomstolen är det inte klarlagt i vilken omfattning NWG har lämnat koncernbidrag till GRPS eller i vilken utsträckning koncernbidragen har inneburit kapitaltillskott i GRPS. Det är inte heller utrett om koncernbidrag lämnats från NWG i syfte att möjliggöra fortsatt drift av GRPS verksamhet i Orrefors. NWG kan därför inte anses som verksamhetsutövare vid sidan av GRPS enligt den princip som kommer till uttryck i det nyss nämnda rättsfallet. Att det funnits personsamband mellan GRPS och NWG samt att GRPS varit ett helägt dotterbolag till NWG kan inte självständigt utgöra grund för ett verksamhetsutövaransvar. Det har således inte funnits förutsättningar för att rikta föreläggandet mot NWG i egenskap av verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § miljöbalken.

Kan föreläggandet riktas mot NWG enligt allmänna principer om ansvarsgenombrott?

Nämnden har gjort gällande att NWG i vart fall på grund av ansvarsgenombrott ska åläggas ansvar för GRPS s.k. miljöskulder genom de dispositioner som vidtagits i GRPS till förmån för NWG i tiden efter att verksamheten i Orrefors upphörde.

En aktieägare har normalt inte något personligt betalningsansvar för aktiebolagets förpliktelser, se 1 kap. 3 § aktiebolagslagen. Aktieägarnas frihet från personligt betalningsansvar balanseras av bestämmelser som syftar till att ge borgenärerna ett visst skydd, se bestämmelsen i 25 kap. 19 § om personligt betalningsansvar för aktieägare i samband med likvidationsskyldighet på grund av kapitalbrist.

Någon särskild bestämmelse om ansvarsgenombrott, med innebörden att aktieägare personligen görs ansvariga för bolagets förpliktelser trots att de inte överträtt någon regel eller brustit i sina förpliktelser mot bolaget, finns som tidigare nämnts inte på miljörettens område. Frågan om införande av en bestämmelse om ansvarsgenombrott har vid flertalet tillfällen diskuterats och övervägts i samband med lagstiftningsarbete, bl.a. i samband med de ändringar i 10 kap. miljöbalken som trädde i kraft 2007. Något förslag om införande av en sådan regel i miljöbalken lades inte fram. Det hade inte framkommit att en sådan bestämmelse behövdes då det inte påvisats fall av ansvarsflykt i praktiken. Därtill beaktades konsekvenserna bl.a. för investeringsklimatet som bedömdes kunna bli följden av införande en regel om ansvarsgenombrott. (Se prop. 2006/07:95 s. 100–101.)

På det civilrättsliga området har domstolarna i ett fåtal fall medgett ansvarsgenombrott. Högsta domstolen har konstaterat att principen om ansvarsgenombrott ska tillämpas mycket restriktivt och kan komma i fråga endast om principen om aktieägares frihet från betalningsansvar annars skulle lett till stötande konsekvenser. Fordringens karaktär kan ha betydelse, särskilt när det gäller s.k. ofrivilliga borgenärer. I fråga om skada som uppkommit i en utomkontraktuell situation kan det i vissa fall finnas behov av ett förstärkt rättsskydd. Förutsättningar för ansvarsgenombrott ansågs föreligga när ett bolag förvärvats och drivits med enda syfte att kunna driva en rättsprocess med begränsad risk för negativa ekonomiska konsekvenser för egen del men med möjlighet att ta del av de ekonomiska fördelarna vid framgång i processen. Högsta domstolen bedömde att arrangemanget uteslutande syftat till att kringgå rättegångsbalkens regler om ansvar för rättegångskostnader och därmed till att rubba det incitament och den balans som dessa regler avsåg att åstadkomma. Fordran på rättegångskostnader kunde då göras gällande mot bolagets aktieägare. (Se rättsfallet NJA 2014 s. 877 *Processbolaget* med där angivna hänvisningar till praxis m.m.)

Mark- och miljööverdomstolen gör följande bedömning.

Nämnden har anfört att NWG är att anse som en bakomliggande aktör, med bestämmande inflytande över verksamhetsutövaren, GRPS, som i syfte att kringgå verksamhetsutövarens ansvar vidtagit olika dispositioner vilka medfört att GRPS blivit underkapitaliserat i förhållande till sitt ”miljöansvar”. Dispositionerna har enligt nämnden inneburit att tillgångar tillförts NWG-koncernen på ett otillbörligt sätt. NWG har anfört att verksamheten som bedrivits i GRPS varit väl etablerad och inte underkapitaliserad samt att några otillbörliga ”bolagstämningar” inte har förekommit.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att lagstiftaren uttryckligen har avstått från att införa en särskild bestämmelse om ansvarsgenombrott på miljörettens område. Det är därmed inte möjligt att göra gällande någon sådan princip vid ingripanden enligt miljöbalken. Den allmänna associationsrättsliga principen om ansvarsgenombrott som kommit till uttryck i rättspraxis skulle i och för sig kunna tillämpas även beträffande den nu aktuella typen av föreläggande enligt miljöbalken. Enbart fordringens karaktär kan dock, med hänsyn till att en särskild ansvarsgenombrottsbestämmelse övervägts men inte införts för miljöskador, inte motivera ansvar för aktieägare. Enligt Mark- och miljööverdomstolen kan det agerande som nämnden lagt NWG till last, vilket NWG dessutom invänt inte varit otillbörligt, inte jämföras med de situationer där ansvarsgenombrott tillåtit i rättspraxis. Verksamheten i GRPS har i detta fall bedrivits under förhållandevis lång tid. Orrefors verksamhet har endast varit en del av verksamheten i det bolaget. Den aktuella koncernstrukturen har inte skapats i syfte att undkomma miljöansvar och underlaget ger inte grund för slutsatsen att bolagsorganen i GRPS inte skulle ha ansvarat för besluten i bolaget på det sätt som förutsätts i aktiebolagslagen. Mark- och miljööverdomstolen bedömer mot denna bakgrund att föreläggandet inte heller kan riktas mot NWG med hänvisning till allmänna associationsrättsliga principer om ansvarsgenombrott.

Sammanfattningsvis innebär Mark- och miljööverdomstolens ställningstaganden att det inte funnits förutsättningar att rikta föreläggandet mot NWG och att nämndens överklagande därmed ska avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Karin Wistrand, Mikael Hagelroth, referent, Gösta Ihrfelt och Caroline Hedvall Klostermark.

Föredragande har varit Nina Hedvall Nordebo.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2023-03-20
meddelad i
Växjö

Mål nr M 3806-22

PARTER

Klagande

Nybro kommun, Miljö- och byggnämnden
382 80 Nybro

Motpart

New Wave Group AB
Kungsportsavenyn 10, 4 vån
411 36 Göteborg

Ombud: Advokat S.N.
Alrutz' Advokatbyrå AB
Kungsgatan 42
111 35 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Kalmar läns beslut den 11 juli 2022 i ärende nr 505-11311-2021, se bilaga 1 (underbilagor utom bilaga 1 här uteslutna)

SAKEN

Föreläggande om förorenade byggnader och avfall på Orrefors, före detta glasbruksområde, Nybro kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Miljö- och byggnämnden i Nybro kommun (nämnden) förelade den 15 december 2021 New Wave Group AB (NWG) att genomföra åtgärder vid äventyr av vite på ett antal fastigheter.

NWG överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Kalmar län (länsstyrelsen) som upphävde beslutet.

Nämnden har överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Nämnden har yrkat att mark- och miljödomstolen undanröjer länsstyrelsens beslut och fastställer nämndens vitesföreläggande.

NWG har motsatt sig ändring av länsstyrelsens beslut. För det fall domstolen fastställer ett föreläggande ska detta inte vara förenat med vite.

Nämnden har till stöd för överklagandet i huvudsak anfört följande. NWG är, vid sidan av GRPS Properties in Sweden AB (GRPS), att anse som verksamhetsutövare. NWG har varit ensam aktieägare och bolaget har haft både rättslig och faktisk möjlighet att ingripa i GRPS verksamhet. En koncern kännetecknas av att moderbolaget har ett bestämmande inflytande över alla sina dotterbolag.

NWG har gett koncernbidrag till GRPS som då bedrev verksamhet i Åfors, Kosta samt nu aktuella Orrefors. Orrefors glasbruk var det i särklass största och stod för ca. 75 procent av produktionen. Orrefors var också ett starkt varumärke. Även om det inte går att visa hur koncernbidraget använts är det nämndens uppfattning att glasbruket i Orrefors var den mest värdefulla i GRPS verksamhet. Betydande koncernbidrag borde därför ha använts för att rädda verksamheten i Orrefors under de sista förluståren. NWG var moderbolag i koncernen och hade avgörande inflytande över koncernbidragen. Att NWG säger sig inte ha kännedom om

koncernbidragens ursprung kan inte innebära att de undgår ansvar som verksamhetsutövare.

När glasbruket i Orrefors lades ner 2013 utlöstes kravet på inlämning av saneringsplan. Nämnden har därefter ställt krav på utredning, undersökningar och omhändertagande till nuvarande GRPS. Den saneringsplan som lämnades in 2013 hade stora brister och bolaget förelades att genomföra en ny studie. Eftersom undersökningen inte gjordes på samtliga berörda fastigheter förelades bolaget att även undersöka dessa.

GRPS lämnade NWG-koncernen i mars 2018 och försattes i konkurs i mars 2021. I konkursförvaltarens förvaltningsberättelse framgår bland annat att GRPS tömts på tillgångar genom stora aktieutdelningar på totalt 100 miljoner kr mellan 2013 och 2016. Även andra transaktioner bidrog till GRPS konkurs. Aktieutdelningarna strider enligt konkursförvaltaren mot aktiebolagslagen och överföringen av verksamheten i Kosta strider mot konkurslagen (1987:672). Konkursförvaltaren har även kritiserat NWG för att ha låtit GRPS hamna i händerna på målvakter.

NWG bör ha varit medvetna om miljöskulderna redan när man förvärvade bolaget som senare skulle heta GRPS år 2005. Vid förvärvandet fick NWG kraftig rabatt på grund av den miljöskuld som fanns. Även externa aktörer har bedömt att NWG haft en omfattande miljöskuld på grund av föroreningar vid glasbruket. Danske Bank har exempelvis beräknat att de uppgått till mellan 110 och 270 miljoner kr.

Nämnden har gett in förvaltarberättelse för GRPS, aktieöverlåtelseavtal, sammanställning över ansvar för föroreningar, beräkning av ansvar för GRPS glasbruk, minnesanteckning från saneringsmöte 2016-03-08, skrivelser från NWG, utdrag från Danske Bank och en tidningsartikel till stöd för sin talan.

NWG har i huvudsak anfört följande. Den förvaltningsberättelse som nämnden gett in innehåller en rad felaktigheter som senare i viss utsträckning korrigerats av

konkursförvaltaren. Av konkursförvaltarens slutredovisning framgår också att skulderna inte är nära att uppgå till det belopp som nämnden angett.

Industriverksamhet har bedrivits på de aktuella fastigheterna sedan 1726 och glasbruk bedrivits sedan 1898. Verksamheten lades ner 2013 och GRPS gick i konkurs 2021. Utöver verksamhet vid Orrefors bedrev GRPS även glasverksamhet i flera olika orter och var ägare av flera dotterbolag med säte både inom och utanför Sverige. Mellan 2005 och 2018 var NWG ägare till GRPS genom sitt förvärv av Orrefors Kosta Boda AB (OKAB) som var moderbolag till GRPS.

Enligt miljöbalken (1998:808) är det verksamhetsutövaren som ska betala för miljöskador. För att ett moderbolag ska kunna vara ansvarigt för dotterbolagets miljöskador krävs enligt lagens förarbeten att förhållandet ska kunna liknas vid ett bulvanförhållande där moderbolaget driver verksamhet genom dotterbolaget i syfte att undandra sig ansvar, vilket inte föreligger här. Vid NWG:s förvärv av GRPS bedrevs redan en väletablerad verksamhet som pågått i ett sekel. I praxis har även ett fall där moderbolaget genom att ge betydande koncernbidrag under lång tid och därmed understött dotterbolagets olönsamma verksamhet lett till ansvar för moderbolaget. Av domen framgår att moderbolaget för att vara ansvarigt måste ha möjliggjort den verksamhet som bedrivits, vilket inte är fallet i nu aktuellt mål. Föroreningarna på de aktuella fastigheterna härrör från de verksamheter som bedrivits sedan 1700-talet. När NWG förvärvade GRPS bedrevs verksamhet i enlighet med Länsstyrelsen i Kalmar läns tillstånd. Av det framgår bland annat att den pågående verksamheten inte befarades ge upphov till föroreningar som skulle kräva sanering och att miljöpåverkan från verksamheten väsentligt minskat sedan NWG blev indirekt ägare till verksamheten. Man kan därför konstatera att även om NWG skulle vara att se som verksamhetsutövare så har den verksamhet som man haft inflytande över inte orsakat några miljöföroreningar som kan utlösa ett efterbehandlingsansvar.

GRPS verksamhet gick sämre under slutet av 1900- och början av 2000-talet. Bolaget har under början av 2000-talet tagit emot koncernbidrag för att täcka

verksamhetens förlust. NWG blev 2005 indirekt ägare till GRPS och betalade då marknadsmässig köpeskilling. Det har inte varit fråga om någon ”miljörabatt” som nämnden påstått. Källan för påståendet att det skulle varit fråga om en miljörabatt kommer också från nuvarande samhällsbyggnadschefen i Nybro Kommun som varit de som anmält fordringar till konkursbolaget.

Att NWG nu inte kan redogöra för hur koncernbidrag använts inom koncernen är inte konstigt då bidragen inte går direkt från moderbolag till dotterbolag utan i olika riktningar inom koncernen. Samma bolag kan alltså både ge och ta emot koncernbidrag. Uppgifterna avser också år som bolaget inte längre är skyldigt att bevara räkenskaper för. Vad man dock kunnat se är att GRPS fått betydande koncernbidrag från sitt eget dotterbolag Glasma AB.

Nämnden har i sitt överklagande anfört att Orrefors är juvelen i kronan och att det inneburit att verksamheten i Orrefors därför mottagit mest koncernbidrag. I tidigare yttrande har påståtts att eftersom mest glasråvara användes vid Orrefors och att mest insatser därför måste ha gått till att rädda verksamheten där. Kommunen bortser från viktiga faktorer så som att varumärket Orrefors inte är detsamma som verksamheten i Orrefors. NWG är också av uppfattningen att verksamheten i just Orrefors varit lönsam men att verksamheten vid andra orter påverkat bolagets resultat negativt. Det är därför ren spekulatation att påstå att koncernbidraget gått till att finansiera verksamheten i Orrefors. GRPS har även under den här tiden både erhållit och lämnat koncernbidrag vilket ytterligare försvårar möjligheten att bedöma om koncernbidrag lämnats så att verksamheten i Orrefors kunnat bedrivas.

NWG bestrider vidare att det skulle ha gjorts några aktieutdelningar i strid med 17 kap. 3 § aktiebolagslagen (2005:551) eller att något förvärv i strid med 4 kap. 5 § konkurslagen. Ingen borgenär, vilket inkluderar kommunen, har valt att driva process om återvinning. NWG bestrider också att man skulle ha låtit GRPS hamna i händerna på målvakter. Detta är en uppgift som tagits tillbaka av konkursförvaltaren.

Kommunens överklagande innehåller vidare allvarliga och felaktiga spekulationer om NWG:s VD:s agerande i olika situationer. Det bestrids att han har lämnat vilseledande information till revisorer och att han inte skulle ha konsulterat extern expertis avseende miljöansvar.

Ett eventuellt beslut om föreläggande bör inte heller förenas med vite.

NWG har gett in tillägg till förvaltningsberättelse och slutredovisning och förvaltningsredogörelse till stöd för sin talan.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser och de huvudsakliga omständigheterna i målet framgår av länsstyrelsens beslut.

Det mark- och miljödomstolen har att ta ställning till i målet är i första hand om NWG, vid sidan om GRPS, har varit verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § miljöbalken för den verksamhet som bedrivits på de aktuella fastigheterna. Om NWG har varit verksamhetsutövare uppkommer frågor om utformningen av föreläggandet.

Verksamhetsutövare

Begreppet verksamhetsutövare i 10 kap. 2 § miljöbalken diskuterades i prop. 2006/07:95 *Ett utvidgat miljöansvar*. Regeringens bedömning var då sammanfattningsvis att det saknas en tydlig definition av begreppet i miljöbalken, och att det heller inte fanns behov av en sådan definition för genomförandet av miljöansvarsdirektivet. Det konstaterades emellertid att det avgörande för verksamhetsutövaransvaret har varit vem som faktiskt och rättsligt har möjlighet att ingripa. Utgångspunkten för uttolkningen var att den ifrågavarande fysiska eller juridiska personen såväl rättsligt som faktiskt utövar en avgörande kontroll över verksamheten. Kontrollmakten kunde även, enligt utredningens bedömning, uppstå genom att verksamhetens drift i ett dotterbolag var helt beroende av resurser för detta ändamål i moderföretaget. Enligt utredningen var ett ägarinflytande inte i sig

tillräckligt för ansvar. Den relevanta kontrollen ska avse den faktiska verksamheten, inte verksamhetsutövaren. Ett aktiebolags inflytande över sitt helägda dotterbolag är alltså, enligt utredningen, inte redan i sig tillräckligt. Kontrollmakten måste heller inte grundas på ett ägarinflytande utan den kan ha vilken grund som helst som ger möjlighet att faktiskt utöva den kontroll över verksamheten som krävs (prop. 2006/07:95 s. 55 f f).

I MÖD 2013:28 (kallad Proton-målet), har Mark- och miljööverdomstolen, med hänvisning till prop. 1997/98:45 Del 1 s. 361 och MÖD 2010:19, konstaterat att 10 kap. 2 § miljöbalken har en lydelse som inte utesluter att två eller flera juridiska personer kan vara verksamhetsutövare på samma gång. I målet var frågan om moderbolagets ansvar som verksamhetsutövare när den förorenande verksamheten hade bedrivits av ett dotterbolag. Mark- och miljööverdomstolen fann att moderbolaget genom koncernbidrag, som varit helt nödvändiga för verksamheten i dotterbolaget, hade haft ett avgörande inflytande över verksamheten i dotterbolaget och att moderbolaget i egenskap av ensam aktieägare i dotterbolaget även hade haft en rättslig och faktisk möjlighet att påverka verksamheten. På grundval av dessa omständigheter konstaterade Mark- och miljööverdomstolen att moderbolaget var att betrakta som verksamhetsutövare vid sidan av dotterbolaget. Ansvaret övertogs således inte av moderbolaget, utan delades solidariskt mellan de aktörer som kunde anses vara verksamhetsutövare. Mark- och miljödomstolen bedömer mot bakgrund av det ovan redovisade att det är förenligt med 10 kap. 2 § miljöbalken att såväl dotterbolag som moderbolag samtidigt kan anses vara verksamhetsutövare och att de då bär ett solidariskt ansvar för föroreningsskador som uppkommit genom dotterbolagets verksamhet. I detta ligger också att en tillsynsmyndighet kan välja vilken eller vilka av verksamhetsutövarna som ett föreläggande ska riktas mot (prop. 1997/98:45 Del 1 s. 361).

Mark- och miljödomstolens bedömning

Domstolen tar först ställning till om NWG har haft ett avgörande inflytande i GRPS verksamhet genom koncernbidrag som varit helt nödvändiga för verksamheten i dotterbolaget och därmed varit verksamhetsutövare jämte GRPS. Nämnden har

angett att GRPS mottagit koncernbidrag som uppgår till 344 miljoner kronor och lämnat koncernbidrag om 25 miljoner kronor mellan åren 2006 och 2013. NWG har angett att betydande del av de koncernbidrag som lämnats till GRPS kommit från dess dotterbolag Glasma AB. Nämnden anger att Glasma AB, enligt uppgift från NWG, lämnat koncernbidrag till GRPS om 65 miljoner kronor under 2006 till 2013. Mellan åren 2008 och 2012 gick GRPS med stora förluster. Nämnden har angett att de anser det uppenbart att koncernbidragen till GRPS använts till att säkra verksamheten i Orrefors överlevnad under förluståren samt att det är uppenbart att NWG måste ha godkänt de stora koncernbidragen till GRPS.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att endast bolagens förhållande som moder- och dotterbolag inte stödjer nämndens bedömning. Inte heller förvaltarberättelsen eller övrig bevisning ger stöd för att koncernbidraget varit helt nödvändigt för verksamheten i Orrefors. Det saknas uppgifter om hur koncernbidragen fördelats till GRPS och övriga bolag inom dåvarande Orreforskoncernen och mark- och miljödomstolen anser inte att det är orimligt att dokumentation om detta inte finns kvar då det rör en period som NWG inte längre är bokföringsskyldigt för. Bristen på dokumentation är således inget som kan läggas NWG till last.

Det har inte heller framkommit något annat som tyder på att NWG utövat någon annan särskild kontroll över verksamheten i Orrefors som skulle innebära att de varit verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § miljöbalken.

Det är således inte visat att NWG vid sidan av GRPS varit verksamhetsutövare för verksamheten i Orrefors. Länsstyrelsens beslut ska därför stå fast och överklagandet avslås. Mot den bakgrunden saknas anledning för mark- och miljödomstolen att närmare pröva föreläggandets utformning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 11 april 2023 på grund av mellankommande helgdag.

Marie Gerrevall

Carl-Philip Jönsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Marie Gerrevall, ordförande, och tekniska rådet Carl-Philip Jönsson. Föredragande har varit tingsnotarien Jacob Gilbertsson.